

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Husso, Marita; Piippo, Sisko; Tihveräinen, Sonja

Title: Digitaalisen väkivallan kitkeminen edellyttää tutkimusta, koulutusta ja asennemuutosta

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat

Rights: CC BY-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Husso, M., Piippo, S., & Tihveräinen, S. (2024, 15.2.2024). Digitaalisen väkivallan kitkeminen edellyttää tutkimusta, koulutusta ja asennemuutosta. MustRead.
<https://www.mustread.fi/artikkelit/digitaalisen-vakivallan-kitkeminen-edellyttaa-tutkimusta-koulutusta-ja-asennemuutosta/>

AKATEMIA, DIGITALISAATIO, IHMISOIKEUDET, KOULUTUS, VÄKIVALTA

Digitaalisen väkivallan kitkeminen edellyttää tutkimusta, koulutusta ja asennemuutosta

Digitaalinen väkivalta jää vakavissakin tapauksissa usein tunnistamatta niin tekijöiltä, kohteilta kuin auttavilta tahoilta ja viranomaisilta. Tarvitaan monimuotoista väkivallan tutkimusta, aihepiiriin perehtynyttä koulutusta sekä yleistä asennemuutosta, Marita Husso, Sonja Tihveräinen ja Sisko Piippo Tampereen yliopiston DIGNITEAS-hankkeesta kirjoittavat. VAPAA LUKUOIKEUS

Marita Husso, Sisko Piippo, Sonja Tihveräinen Jyväskylän yliopisto, Tampereen yliopisto 15.2.2024

12:25

"Väkivallan kohteina olleiden kuulluksi tulemista on vaikeuttanut tiedon puute digitaalisen väkivallan ilmenemismuodoista, seurauksista ja puuttumisen mahdollisuuksista", Marita Husso, Sonja Tihveräinen ja Sisko Piippo kirjoittavat.

Digitalisaation myötä väkivallan ja rikosten tekotavat ovat moninaistuneet. Teknologia mahdollistaa esimerkiksi identiteettivarkauksia, seksuaalista ahdistelua, taloudellisen väkivallan muotoja sekä henkeä uhkaavaa vainoamista.

Sosiaalisessa mediassa tapahtuva solvaaminen, nöyryyttäminen, uhkailu ja häpäisy ovat yleistyneet ja arkipäiväistyneet, mikä on normalisoanut myös digitaalista väkivaltaa ja vaikeuttanut sen tunnistamista.

Teknologian välityksellä tapahtuva väkivalta haavoittaa, traumatisoi ja murentaa turvallisuuden tunnetta. Se myös vaientaa ihmisiä ja ryhmiä.

Digitaalisen väkivallan vakavuutta ja seurauksia on kuitenkin vähätelty erityisesti sosiaalisen median keskusteluissa. Ilmiö on myös toistaiseksi huonosti tunnettu rikoksen ja väkivallan muotona. Se jää vakavissakin tapauksissa usein tunnistamatta sekä tekijöiltä, kohteilta että auttavilta tahoilta ja viranomaisilta.

Sukupuolistuneen väkivallan digitaalinen ulottuvuus

Kuten muukin väkivalta, myös digitaalinen väkivalta kohdistuu eri tavalla eri sukupuoliin niin sisältönsä, muotojensa, yleisyytensä kuin seurauksiensaakin perusteella.

Naiset, tytöt sekä vähemmistöt kokevat enemmän digitaalista väkivaltaa, ja miehet ovat yllidustettuina väkivallan tekijöiden keskuudessa.

Kouluterveyskyselyjen mukaan tyttöjen sekä nuorten naisten seksuaalinen häirintä ja ahdistelu verkossa on lisääntynyt hälyttävästi. Nuoret naiset myös kokevat digitaalisen väkivallan ongelmallisempänä ja vakavampana kuin nuoret miehet.

Ongelma on maailmanlaajuinen. Digitaalinen väkivalta on osa sukupuolistuneen väkivallan jatkumoa.

Kohteet sekä lähellä että kaukana

Eri väkivallan muodot kytkeytyvät toisiinsa. Digitaalinen väkivalta on usein yksi väkivallan ulottuvuus erityisesti läheisissä suhteissa. Parisuhdeväkivalta ja eron jälkeinen vaino tapahtuvat yhä enemmän teknologian välityksellä.

Julkisissa tehtävissä toimiviin naisiin kohdistuvien vihaviestien sisältö on ollut sekä misogyynistä että rasistista. Eri väkivallan muotojen yhdistelmä voi tehdä väkivallasta ja sen uhasta jatkuvasti läsnä olevaa ja siten erityisen haavoittavaa.

Tällaisessa tilanteessa olisi erityisen tärkeää huolehtia, että väkivaltaa kokeneilla on tilaa ja mahdollisuuksia puhua ja kertoa kokemastaan sekä saada apua ja oikeutta.

Ilmiön esille nostaminen on kuitenkin aiheuttanut vastustusta. Siitä on seurannut vihapostia väkivallan kokemuksistaan julkisesti kertoneille sekä tutkimustuloksia raportoineille tutkijoille.

Laki ei tunne digiväkivaltaa

Rikoslaki ei tunne nimikettä digitaalinen väkivalta. Seksuaalinen ahdistelu, vainoaminen, salakuuntelu ja salakatselu, identiteettivarkaus, yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen, kunnianloukkaus, kiristys ja laitton uhkaus ovat kuitenkin laissa säädettyjä rikoksia, joihin voi syyllistyä myös teknologiavälitteisesti.

Digitaaliseen väkivaltaan liittyvät rikosnimikkeet ovat yleensä asianomistajarikoksia. Niiden seuraamukset ovat lähtökohtaisesti lievempiä kuin virallisen syytteen alaisissa rikoksissa. Lisäksi käsittelyajat voivat olla pidempiä, ja niissä on merkittävää alueellista vaihtelua.

”Merkittävä osa lähi- ja parisuhdeväkivallasta jää rangaistusjärjestelmän ulkopuolelle.”

Lievempien seuraamusten vuoksi asianomistajarikokset myös vanhenevat rikosprosessissa melko nopeasti. Digitaalista väkivaltaa koskevat rikokset eivät todennäköisemmin johda tuomioon tai edes oikeudenkäyntiin.

Esimerkiksi maalittamisesta voi tulla väkivallan tekijöille tehokas vaikuttamiskeino ilman todennäköistä rikosoikeudellista seuraamusta. Jopa digitaalisia keinoja hyödyntävän vainon henkeä uhkaavat seuraukset saatetaan sivuuttaa. Merkittävä osa lähi- ja parisuhdeväkivallasta jää tällöin rangaistusjärjestelmän ulkopuolelle.

Digitaalisesta väkivallasta jää kuitenkin usein runsaasti todistusaineistoa, mutta sitä ei osata tehokkaasti hyödyntää oikeusprosessissa.

Tunnistaminen vaikeaa, ohittaminen helppoa

Väkivallan tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa on ollut haasteita sosiaali- ja terveyspalveluissa. Vaikka väkivallan kohteena olleet käyttävät jopa 80 prosenttia enemmän terveyspalveluita, vain noin prosentti väkivallan kokijoista tunnistetaan terveydenhuollossa.

Vastaavia ongelmia on myös sosiaalipalvelujen yhteydessä. Läheisissä suhteissa tapahtuva väkivalta ja digitaalinen väkivalta sivuutetaan, mikä vaikeuttaa palvelujen piiriin ohjautumista ja avun saamista.

Digitaalinen väkivalta jää helposti tunnistamatta, koska kaltoinkohtelu ja väkivallan teot eivät tapahdu kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa eikä niistä jää todisteeksi fyysisiä ruhjeita. Väkivallan kohteina olleiden kuulluksi tulemista on vaikeuttanut tiedon puute digitaalisen väkivallan ilmenemismuodoista, seurauksista ja puuttumisen mahdollisuuksista.

Avun saamista on hidastanut myös väkivallan kohteena olleille lankeava häpeä, todistamisen taakka ja väkivallan haavoittavuutta ja vakavuutta väheksyvät asenteet.

Asenteiden ja käytäntöjen on aika muuttua

Digitaalisen väkivallan, kuten vainoamisen, uhkailun ja häpäisemisen lisääntyminen haastaa nykyisen tavan asettaa fyysinen kajoaminen automaattisesti etusijalle väkivallan vakavuuden arvioinnissa.

Esimerkiksi pakottava kontrolli eli toisen vapautta rajoittava ja kontrolloiva vallankäyttö on rikosprosessille haasteellinen aihe. Siitä ei ole juuri annettu tuomioita pahoinpitelyrikoksena, vaikka laki sen mahdollistaa.

”Väkivallan jaottelu henkiseksi ja fyysiseksi on usein ongelmallinen.”

Samassa tilassa tapahtuvasta fyysisiä jälkiä jättävästä väkivallasta poikkeavia väkivallan muotoja kutsutaan usein henkiseksi väkivallaksi.

Väkivallan jaottelu henkiseksi ja fyysiseksi on usein kuitenkin ongelmallinen. Se ylläpitää ja uusintaa henkinen – fyysinen -dikotomia tilanteessa, jossa kaikki väkivallan muodot, erityisesti fyysinen väkivalta, ovat henkisesti haavoittavia.

Myös henkiseksi väkivallaksi luokitellut väkivallan muodot voivat aiheuttaa vakavia ruumiillisia oireita ja myös sairauksia.

Miten tästä eteenpäin?

Asenteiden ja käytäntöjen muuttaminen edellyttää:

- koulutuksen kehittämistä sekä tutkimuksen ja tietoisuuden lisäämistä väkivallan eri ilmenemismuodoista,
- moniammatillista yhteistyötä,
- palveluiden alueellisen eriarvoisuuden vähentämistä ja

- riittämättömien resurssien kohentamista.

On oleellista lisätä yleistä tietoisuutta digitaalisen väkivallan muodoista ja niiden haavoittavuudesta. Esimerkiksi kouluissa, sosiaalisessa mediassa, radiossa ja TV:ssä on mahdollista panostaa tietoisuuden lisäämiseen digitaalisen väkivallan muotojen, kuten vaientamisen, mustamaalaamisen, maalittamisen, häpäisyn ja vakoilun vahingollisuudesta.

Väkivallan eri muotojen tunnistaminen ja niihin puuttuminen sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluissa sekä poliisissa on kestävä hyvinvoinnin ja demokratian edellytys. Esimerkiksi parisuhdetappojen ehkäisemisen ongelmaksi on todettu, että aiempi väkivalta on jäänyt viranomaisilta piiloon. Vain tietoon tulleeseen väkivaltaan voidaan puuttua.

Ruotsissa väkivallan kohtaamista ja siihen puuttumista koskeva koulutus on lakisääteistä useille ammattiryhmille. Suomesta vastaava koulutus vielä puuttuu, mutta sille on vahva yhteiskunnallinen tilaus.

Vastaavasti viime vuosina eri puolille maailmaa, myös Eurooppaan ja Pohjoismaihin, on perustettu huomattava määrä väkivaltatutkimuskeskuksia ja -instituutteja. On aika luoda institutionaaliset puitteet väkivallan tutkimukselle, aihepiirin koulutukselle sekä väkivallan vastaiselle työlle myös Suomessa.

Marita Husso

Marita Husso on sosiaalipoliitiikan professori Tampereen yliopistossa. Hän johtaa parhaillaan hankkeita, joissa tutkitaan väkivallan ja digitalisaation yhteyksiä sekä tekoälyn haasteita ja mahdollisuuksia palvelujärjestelmän ja käytäntöjen kehittämisessä.

Sisko Piippo

Sisko Piippo työskentelee tutkijatohtorina Jyväskylän yliopistossa. Hän tutkii väkivallan kohtaamista, palvelujärjestelmän haasteita ja digitaalista väkivaltaa.

Sonja Tihveräinen

Sonja Tihveräinen toimii projektitutkijana Tampereen yliopistossa ja valmistee väitöskirjaa digitaalisesta väkivallasta.

Tämän sisällön mahdollistavat Jyväskylän yliopisto ja Tampereen yliopisto. Journalistinen päätösvalta on MustReadin toimituksella.

Tämä artikkeli on julkaistu Creative Commons CC BY-ND 4.0 -lisenssillä.

Tutustu muihin vapaan lukuoikeuden Akatemia-artikkeleihin

Piditkö artikkelista?

**REKISTERÖIDY JA KOKEILE MUSTREADIA
14 PÄIVÄÄ MAKSUTTA**

Keskustelu

Tätä juttua ei ole vielä kommentoitu.

© Toinen Aatos 2024